

„ЗАСТАВА“ излази два пут у недељу, средом а суботом.

Цена је на годину 10 фор. на по године 5 фор., на четврт године 2 фор. 50 новч. у. вр. за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша на по год. 50, и на четврт године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Оглас се рачунају до колико чини врсти, које на гармонти заузимају, и за сонку врсту плаћа се за први пут 7, за сваки даљи пут 5 новч. Осим тога за жит увек по 30 новч. Дописи се шаљу уредништу а предлата администрацији „ЗАСТАВА“ у Пешти, Grünbaugasse, Mexico, I. Stock Thür Nr. 10.

БРОЈ 21.

У Пешти, у суботу 11. марта 1867.

ГОДИНА II.

Пешта, 10. марта.

Три одељења (бригаде) аустријске војске, на броју 18.000 момака, иду се, као што из Беча јављају, на границу Србије и Босне. У којој цели? Да страже, вели се, противу грозућих немира у југоисточним славенским земљама. Но одкуд се може слутити на такве немире данас, кад је дипломатија успела, да мирно реши питање о градовима Србије, „на задовољење и Срба и Турака“, и кад се зна, да задовољена Србија: мирна Босна?! Говори се, нарочито у последње време, о силном увозу оружја и цебаве из Србије у Црну Гору: да није ту тајна новог војеног стражења од стране Аустрије на граници Србије и Босне? Зна се извесно, да се ни један топ, ни једна пушка, ни једно зрно барута није из Србије однео у Црну Гору без питања и одобрења владе у Бечу. Тешко је дакле веровати, да би Аустрија привиђала грозећу опасност противу које јој стражити ваља — онде, где је заложена „благонаклоност и пријатељство“ њено. А у чему би другом могло бити узрока, да се постави сражења аустријске војске на границу Босне и Србије у ово време? Ако таква узрока није у каквој намери саме Аустрије, ми с наше стране невидимо, да га на другој којој страни има.

Београдски листови још необјављују ферман о повлачењу турске посаде из србских градова. Међутим, бечки листови доносе дописе и телеграме из Београда, по којима се кнез Михајло спрема да у понедељак, 13. т. м., пође у Цариград. Ако би се то обистинило, онда би у томе било доказа, да услови под којима турска војска оставља градове у Србији нису најчистији. Кнез иште градове Србије као милост у султана; султан подарује кнезу ту милост; кнез иде да се поклати господару на милости; боје турске заставе мешају се са бојама србске заставе, Србија полу-турска, полу-србска: на то би излазила досадања дипломатска тајна између Београда и Цариграда. Што сваком Србину као најтеже пасти мора, ово је: у целом питању о градовима у Србији све се намешта и удешава онако, као да би Србија била спахилук турски, а кнез спахија по султановој милости; што се између њих двојице углави, то је углавено: ишту се и дају градови, позива се и иде у Цариград — и све се о Србији наређује без Србије. Срби као да би били роботници на туђем спахилуку, ни за што се непитају о држави у којој живе; њима се налаже само, да ћуте па да плате што се од њих иште. Али Србија није то, што прости спахилук турски; она је „најмлађи члан европске фамилије“, држава којој је признато и ујемчано право на народну самоуправу — право које је она крвљу синова својих испунила. Та крв вапије данас у Србији за слободан глас народне скупштине; нека знају великаши у Београду, да им неће помоћи туђинска милост, ако још и у ово време мисле, да су вазали турски којима је народ србски чопор роботника. Тек у средини слободног народа може личност кнеза од Србије бити „света и неприкосновена“; господар роботника и неслободних сама је неправда и срамота за земљу и човештво. Надајмо се, да ће кнез Михаило умети у слободној народној скупштини наћи право достојанство своје, и да без благосова народна неће ништа свршивати на међународном пољу у име Србије. Иначе, сав посао између Михаила и Абдул-азиса нетиче се никог другог осим њих двојице; а народу у Србији остало би, да првом приликом даде доказа, да његова потреба и част није у вазалском путовању у Цариград.

Телеграмом из Цариграда, од 5. т. м., потврђује се, да је султан добро примио захтевања египатског вецекраља, ради којих је дошао у турску престолницу Нубар паша, као изванредни повереник истог краља. Захтевања та, вели се, нису ни у чему управљена противу права порте.

У француском законодавном телу вођен је последњих дана разговор о положају Европе и спољашњим одношајима Француске. Одговарајући беседницима који су том приликом били реч узели, и нарочито Тјеру (в. ниже: Француска) министар Руер изјавио је у име владе, да данашњи положај Европе незадаје никакву особиту бригу, и да су одношаји Француске са свима силама пријатељски. Међу осталим, он је напоменуо како се говори: да Француска нема савезника; да јој грози опасност од сила, које ће се противу ње сјединити; да она изазива савез својих противника неразумном политиком на истоку; да тим противни-

цима припадају поглавито Русија и Прусија, које су се споразумеле, да се шире, прва преко Цариграда, а последња до Сидерсее (у Холандији). Што се Прусије тиче, министар Руер уверава, да је она дала најтврђе јемство Француској, да неће излазити из граница, које су јој означене уговором од Николсбурга. „Да Француска, рекао је он даље, није веровала Прусији, она неби трпела освојачку гразивост ове Француске је примила последице рата, који је имао своје границе, а ја мислим и своју нужност. Али она непријатељство без правила и гразивост без граница. У онај дан, кад би Прусија учинила корак према Сидерсее, Француска и Инглеска умеле би казати Прусији, да је прошло време лудој славољубивости.“ Тако исто нашла би, по Руеру, и Русија западне силе пред собом, кад би се упутила Цариграду. Тврдећи, да је француска политика на Истоку данас онаква иста, каква је и вазда досад била, Руер доказује, да та политика тежи заштити Хришћана. „У Кандији, рекао је он, тражили смо да се угуши уставак, да се озбиљно задовоље захтевања народа. У том смислу давали смо савете султану, постављали смо питања Русији и Инглеској, тражили смо решење ствари које би угушило зло страсти.“ Проглашујући за савезарију савез Прусије и Русије, Руер вели: „шта, зар Прусија да каже Русији, ваља да се и ти пошириш, ја хоћу да бројим 120 милиона обитатеља, да имам Петроград и Босфор; јер сам се и ја поширио?! Зар није Цариград, као што је Наполеон рекао, царевина света. Зар Прусија има интереса, да подпоможе ширење оне силе која би могла сав Запад притиснути?! Та све у Европи говори противу таког ширења те силе. Вели се, да Француска нема савезника; а ја велим, да нема непријатеља. Нема силе, која неби имала за Француску симпатије, поштовања и пријатељства, која би са Француском говорила другачије, него у духу мира. Ко хоће да удари на Француску, ко јој прети? Силе све дишу једна спрам друге духом сагласности, а не духом непријатељства.“ Ту се није могло боље одговорити француском министру, него што му је одговорно Жил Фавр, запитавши: на кад је све тако у сагласности, на што онда, да се Француска данас тако оружа као што се још никад оружала није; на што, да се и званично непрестаје зборити о врло кобном положају Европе?

Пруске и баварске новине предају јавности уговор, који је још 22. авг. 1866. закључен између Прусије и Баварске, у цели узјамне ратне одбране, као и заједничког ударања на обштег непријатеља. Тај уговор састоји се из три чланка: у чл. 1) ујемчава се узјамно целокупност области Баварске и Прусије; уговорачи се обвезују, да у случају рата целу своју војску једно другоме на расположење ставе; — у чл. 2) баварски краљ преноси за случај рата врховно заповедништво над својом војском на пруског краља; — у чл. 3) Вели се, да се уговор има с почетка тајно држати. Подписани су на уговору Пфортен и Бизмарк.

КАКО ДА СЕ ВЛАДАМО ?

Ово ће питање многи Србни ставити, од како је уг. устав повраћен, одговорно министарство постављено, и нарочито како се муниципалне скупштине и рестаурације приближују.

Да на ово питање одговоримо, морамо се око њега мало дуже забавити, јер се оно само са обзиром на главну цел, на тежњу народа србског, и на средства, пут, и начин, који цели воде, свесно решити може.

Шта хоћемо ми Срби? хоћемо државоуправно, основним законима признато и ујемчено осигурање политичног обстанка и развитака србског народа у земљама уг. круне. То је цел, то тежња. Маса је народа нашег у течају 17. века у земље уг. круне дошла, да или одатлестару отачбину своју поврати, или овде тако стање оснује, и осигура да се и у овим земљама као код куће сматрати, своју народност не само у цркви, школи, у друштвеном и просветном животу, него и на политичном пољу осигурати, и од тога сачувати може, да се у ма каквог и ма како слободног туђина не прелије, јер ко је волео дајну слободу испунити, него као Србни трпити, или борити се, тај се још у старој постојбини потурчио.

Народ је наш успркос свем гонењу, и свима вар-

кама, којима су поједине људе и породице обмануте, остао непоколебљив у својој тежњи.

Пут, начин, којим је за тим ишао, био је различан. До скорашњи је пут био: безусловни, често оружани одпор противу Мађара, а начин: безусловно уздање у апсолутну монархичну власт и милост. Има више узрока, који су народ наш на тај пут, на тај начин приволили, или принудили. Једно је феудализам, аристократија Мађара, који су својим спајинским подјелицама начинити хтели, друго је католицизам и јерархија Мађара, која је престано на поунијавање Србаља ишла; треће је, што у времену, кад су само племићи политично поље заузимају, уставним путем и онако нису ни имали поља борбе — те је све то учинило, и у народу нашем тако рећи инстинкт произвело, да је у Мађарима природне своје непријатеље сматрао и уточиште своје у Бечу — било у цару најпре римском, па онда немачком и аустријском, било у обште у бечкој влади уточиште, и само спасење тражио.

И год. 1848. производ је тог инстинктивног сукоба међу Србима и Мађарима. Но онда је већ почела свитати нова свест, инстинкт је осветљен био новом политичном мишљу. Мајска скупштина већ није тражила србску канцеларију, т. ј. одвојење Србаља од уг. владе, него домаћу народну аутономију, не само под круном, него и под законодавством угарским.

Но Мађари, који су аристократију срушили, или бар укротили, католичку јерархију с политичног поља сузбили, који демократична начела, политично равно право свију грађана прогласише, не смераше на истиниту равноправност свију народа у Угарској, него, поставивши мађарски језик за услов, да когод политично право извршивати може, поделише немађарским народима за цену народности, такво политично право тако уставу слободу, хтедоше једном речи велики мађарски народ најпре од 15 милиона, а после које приплодом, које спољашњим освојењем од толико милиона начинити, колико се за улогу велике силе изискује.

Томе огромном задатку инстинкт народа србског најпре супрот стаде.

Шта је следовало, знамо, јер су догађаји нашег времена. Мађари изгубише, а ми ништа не добисмо. Така белодана искуства, где Беч ни онда, кад је сву власт у својим рукама имао, Србима, но не само Србима, оего и Хрватима и свима Славенима никакве уступке на пољу народности не учини, него ји са опшћим грађанима, чим Мађаре каштигова, т. ј. немачком централизацијом и бирократијом, а уз то и нови, год. 1848. пробуђени дух времена учини, те се и код нас поче на други пут и начин, да се народност наша политично осигура мислити, а то је пут уставности уобште, пут угарског законодавства особено.

Овај нам је пут сад отворен.

Средства, које нам уставни пут на руку даје, јесу: штампа, скупштине у муниципалијама, и обштинама, слобода и зборови за опредељене цели (тако звани митинзи).

Ми имамо све ово начине употребити, да уг. законодавство, а наше и угарску владу, као орган једног фактора законодавства, т. ј. круне, а уједно и као представницу већине обавестимо, или са обзиром на успешне околности морално принудимо, да србском народу права народности у оној мери призна и осигура, у којој је то за политички обстанак и развитака народности србске у земљама уг. круне потребно.

Но и на уставном путу опажамо више колосека, којим народи који што траже, ићи могу. Једно је пут поверења, који је онда уместан, кад народ морални гаранција има, да је на другој страни добра воља, да се жеље чекајући народа испуне, и само за временом, или привременим препрекама стоји. Ми на жалост морамо исповедити, да по свему, што смо до сад искусили, недоншта нам, да у „вери“ и с поверењем на добровољно испуњење наши народни жеља исчекујемо. Док Мађари једнако говоре о једном и то мађарском политичном народу, док „Пешти-Напо“, лист владајуће мађ странке још говори о 9 милиона Мађара, док и „Хон“ тек оне најволије, који су срећу у том траже, да постану слободни мађарски грађани, као Чивути, док се једном речи све оно нама на очиглед збива, што се збива, донде се слепом поверењу одати не можемо и не смео.

Радити, и где се противно ради, законити одпор дати треба.

Одпор је дакле други колосек на уставном путу.

Наша је опозиција према угарској, или боље рећи према мађ. влади и мађ. народу: уставна опозиција, одпор свим уставним оружјем.

Одпор је двострук: пасивни и активни.

Ту се баш рађа питање, какав би одпор био за Србе, нарочито у муниципалним скупштинама и рестаурацијама најцелисходнији? Пасивни или активни, т. ј. уздржавање од све политичке радње, или учешће у њој?

Пасивна опозиција као многотрајна није целисходна, и више значи свест слабости, него свест снаге; али привремено може она од велике вредности бити. У времену, које је по себи и провизорно, привремено, у времену, где и онај народ, од кога наше жеље зависе, још није изван опасности, или од споља у опасност доћи може, у таквом времену опште несигурне ситуације, опште зебње, слутње, страха, исчекивања, могла би пасивна опозиција таког народа, као што је србски, од великог, замашног значаја бити. Али за оваку опозицију треба много самопрегоревања и поједини људи и читави породица и община. У нашем времену, где материјални интереси толику улогу играју, тешко је од свију Србаља у Бачкој и Банату очекивати, да би сви у жупанијама свесну пасивну опозицију водили, т. ј. код куће остали, и оставили, да други раде шта хоће — а пасивна опозиција ако није обшита, једнодушна, не вреди много, пошто се глас они који се умешају, узима за израз јавног мишљења, ма да је он у таквом случају обично израз најгорег, интересованог јавног мишљења. Пасивна опозиција само би се на жупаније, и то у бачку и торонталску односила, јер су то жупаније, који је ариондсање, заокружење у интересу србске народности, које заокружење не само конгреском закључењу србском од год. 1861., него и романско србском предлогу за народности за осов служи.

Ту би се дакле мешање Србаља у предстојеће привремене рестаурације могло тако узети, да Срби у оним жупанијама и не траже онако ариондсање, и да су гласови, који то захтевају, или из Шмерлингови времена на конгресу србском, или неки „усијани глава“ на сабору угарском. Како је саразмерно мало жупанијски представника србски, и онако им мешање не би помогло. Најпосле ни имплементација сами бирајући, не би могли Србе из чиновничтва изоставити, а овима нека би просто било, тога примити се, и можда би ји баш у случају пасивног одпора народног више било, него иначе.

Но поред свега тога, ми се ипак устручавамо, пасивну опозицију саветовати, већ због тога, што сумњамо, да би једнодушна била.

Но могли би се и други основи противу тога навести. Она би значила безусловно неповерење; ми пак ако немамо узрока поверењу, још немамо позитивни података, који би нас другој обали — неповерења претерали. Уставно оружје још нисмо покушали, а најмање смо све изтрошили. Морамо искати, да знамо, шта нам се не даје, и дали што даје; морамо на сва уста свуда, у свакој скупштини искати.

Кад се при избору заступника на сабор нисмо пасивно држали, као што је то 1861. вођа конгреске већине желио био — ступимо и сад отворено у зборници жупанија, и други муниципална, по ступимо не само да учествујемо у изборима чиновника, него поглавито, да изкажемо, шта желимо, а желимо: прво, да се жупанија Бачка и Торонталска у интересу народности наше, другачије ариондују, коју жељу треба да србски жупанијски представници протоколарно и једногласно изразе, и путем жупаније, и ако се путем протокола и жупаније недопусти, путем једнодушном подписане петиције како влади, тако и уг. сабору поднесе; желимо друго, да и међутим, док се то ново ариондсање неизведе, србски језик са мађарским подпуно равноправан буде, тако да се не само жупанијски записници на оба језика воде, него да и срб. језик буде како у средини жупанијски административни и судски власти, тако и у средини Србаља код срески власти и община званичан; треће, да сабор закључења конгреса србског својом или владином иницијативом предузме, и у колико би проиначења требала, или би се унапред видело, да ји треба, да се нов србски конгрес и то на основу слободног избора и из србске границе сазове.

Ако се пак оваквим манифестацијама неби места ни маха дало — онда се ваља и без избора чиновника за линију пасивног одпора повући.

Овако ми свађамо наш задатак и нашу политичку борбу на уставном путу; ако ова не помогне, онда као што у свима стварима у трипут Бог помаже, остаће нам и време ће нам на руку дати трећи пут, јер нам уставни пут не значи предају на милост Мађара, њиовог сабора, и њиове владе, и сваки устав толико вредности има, у колико је сасуд праве слободе.

Пешта 9. марта. Од јуче је почела генерална дебата у дољој кући уг. сабора о предлогу 67-це, ради заједнички послова. Говорили су први дан од зна-

менитији: Бесермњи, Мадарас, Калаи (кр. левица), гр. Кеглевић, бар. Шимоњи (левица), Шомшић (десница). Данас су говорили: Тиса Калман, Етвеш, Јокаи, Јовановић; главна ће дебата трајати јачако и сутра и прекосутра. Дуго би и много би било беседе свију ма и у самом изводу навађати; а ствар и није нова, да би особеног интереса имала; но ми ћемо на свршетку дебате искупити све што је ко главније рекао, и једно према другом успоредити. —

У јучерашњој седници били су у скамијама, где магнати као слушаоци седе, министри Вилерсдорф, Беке, а допније и Бајет.

Међу министарским конференцијама биле су такође, које се жељезница тичу. Тога ради бави се овде и Лагранд-Димонсо, белгијски banker, и био је са једном депутацијом, у којој је и г. Мила Манојловић био, код Њ. В. ради концесије за грађење жељезнице од Кошице (Кашове) до Премисла. Капитал акција износи 40 мил. ф. Била је такође реч о жељезници, која би се од Арада до Осека у свези са Кикиндом, и преко оба дистрикта градити имала, за коју је гр. Пејачевић за једно друштво концесију искао. Лагранд-Димонсо осигурава и за ову жељезницу капитал од 28 мил. ф.; саме су общине потиске на 4 милиона подписале. Дужина би изнела 32 миље. Прелаз би био на Дунаву код Ердута, где би мост на 5 милиона фор. стао. Од Турије до Новог Сада била би побочна линија. Њ. В. већ је 5. пута сигнирало молбеницу за концесију, и особито је у последње време гр. Пејачевићу одговорило, да ће концесију одобрити. Државна гаранција износила би 1,400,000. Међутим како мађарско министарство пак за сад бар овој линији није наклоњено. Гроф Андраши држи, да најпре треба главне линије саградити, између који и она од Земуна до Реке спада, која би тек и кикиндско-осечкој вредност дала. У ствари пак као да мађ. министарство даје предност другој линији, која би са гореченом напором текла, а то је „дољноземска“ (Alföld), која би од Бел. Варада преко Сегедина, Суботице, Сомбора, и преко Дунава код Бездана Осеку ишла. Сомбор и Нови Сад сједињавала би особена побочна линија. За ову линију иште мађ. друштво концесију, ком је на челу Трефорт, шогор министра Етвеша. Ова би линија проседала мађарска места, где би напротив кикиндска србска и немачка места проседала. Види се дакле, да мађ. министарство хоће да даде предност „алфелдској“ линији, за које је почетак већ издат најпре 800,000 фор. па онда 200,000 ф., и по томе ова ће линија концесију добити, ако нађе новаца — јер се очевидно неможе рентовати као банатска и дољнобачка. —

Јуче није била интерпелација за народности, коју је Њари обећао; рече, да га мин. Етвеш молио, да се претрпи, док се у министарској конференцији о том не реши. Била је истина реч, да се за такав случај Срби и Романи јуче у конференцију скупе, али ји је било два Србина, два Романа и један Рус — дакле се ништа није предузети могло. И њ. светост био је, као што чујемо, код гр. Андрашија ради престанка наше депутације Њ. В. и председник министарства одговарао га је од тога. Хоће ли ипак њ. светост са депутацијом, која је у конференцији закључена, какве кораке чинити, незнамо. И ми смо приликом имали о том разговора са г. председником министарства, који ће нам можда читавом чланку повода и предмета дати. —

Њ. В. бавиће се по чувењу до вторника у Будиму.

Сабор чешки, моравски и крајски сазвани су за 6. апр. п. р.

— За кикиндски дистрикт дознајемо из поузданог извора, да ће остати, као што је са својим магистратом, који ће пак растурен бити, и да веће жупанија имати упула. Хоће ли пак добити накнаду за судске трошкове, као што је за крај. вароши, које те трошкове поднети немогу, опредељено, то незнамо. Свакако би ваљало, да се дистрикт о свему за раније постара; кад је већ толико депутација ишло, може и још једна.

У Пешти, 6. марта. Кад се у којој задрузи разлике покажу, дужност је чланова њених, ако су сви важиошћу задруге проникнути, и озбиљно око напредка исте заузети, да гледе да ствар на миран, братски начин изгледе и поравнају. Где се противно овоме ради, ту се рани, што се на друштвеном телу појављују, никада не залечују, а они, који се небратски и неприродним начином служе, још их већма позлеђују и раздиру. У 19. бр. „Заставе“ један брат Преодница изнесе на среду неке ствари из „Преоднице“ и изнесе их онако, како их он лично сматра. И кад је већ о ствари јавну реч изазвао, строга одговорност, што је према србском свету имамо, позива ме, да ту ствар у чистоти свакоме брату Србину пред очи ставим.

Брат дописник истину је говорио до оне тачке, где је реч о најновијем закључку друштва, по коме ће ово да иште себи јавно одобрење, но у даљем разлагању помешао је истинитост предмета са својим личним назорима. Он каже, да овај корак нити је законит,

нити је упутан. Незаконит је, вели зато, што је тим повређена она основа измирења, по којој се има све докле чекати, док од намештиштва не дође потврда на једну или другу молбеницу. Па ко је управо наваљивао, да се ствар сада прекине, и ко је, питам, ја баш у тој цели и оног извесног члана „Матице“ на састанак позвао? Или баш они, у име којих брат дописник говори, хтедохте то, што он сада напада. А што су они касније противно гласали, то их нимало не извиљује, то их шта више још већма жигосе.

Што је пак друштво на идућем састанку закључило, да себи јавност иште, то не стоји ни у каквој свези са одговором „Матици Србској“ јер друштво осећајући потребу слободног развијања, увидило је да му је пре свега јавност нужна, чему за доказ служе и две молбенице, што се од лапе код власти налазе. Што друштво није можда подупрло једну или другу од тих молбеница, него је закључило, да иште јавност овакво, као што је, — узрок је, што је „Преодница“ имала на уму одлуке са скупштине уједињене омладине, по којима те имају образовати дружине омладинске на најширем основу. Јер на основу правила садање „Преоднице“ може бити чланом друштва сваки брат Србин, што нити је у смислу правила једног, нити другог лањског друштва, по чему би онда сваки, ко не спада у омладину, што се у общице на школама, или само на академији учи, искључен био из друштва „Преоднице“. На свеучилиште није се мислило већ и зато, што би осим других и гимназисте, који су с академцима одма у почетку оснивачи „Преоднице“ били, искључити морали, и тако би име „Преоднице“, која је међу нама и из нас самих поникла, и која је већ у србском народу и кредита стекла, — на много ужи основно што је данас пренели. Кредит, што га „Преодница“ у нашем народу имаде, није сав заслуга данашњих чланова њених, те зато и није властна „Преодница“ по људи својој располагати, и с наше рођене земље на туђу га преносити, и то на такву, која за наш живот врло мало ране имаде.

Брат дописник вели даље, да има врло важна узрока, што је питање о двема молбеницама, које су код намештиштва, одложено, и да је то зато учињено, да слогу спасемо. И ја велим, да је зато, али је то врло чермерно средство, којим се неслога одклонила мисли. Оне две молбенице вечити су протест против наше уза мње слоге и љубави. Да би се чврсто подножје слоги осигурало, требало је још онда ствар на чисто довести. Истина онда нас је руководила та околност да оставимо времену, надајући се, да ће време све то изгладити, — али кад је очевидно, да ни време ни толико наше заједничко делање и обавештавање небеху кадри злу лека прибавити, не треба даже ствар да одлажемо, јер оваква, као што је, опет кад тад на среду доћи мора, па што да се варамо, што да шеврдамо, кад можемо очи на очи, па да се једном за свагда знамо на чему смо.

Исти брат вели и то, да „Преодница“ није компетентна решити што у обзиру двеју молбеница, што се код намештиштва налазе, јер компетенција решавања припада целокупној омладини у Пешти и Будиму која је о томе и закључак донела, и које омладине чланови нису сви у „Преодници“. Одговарам на то, да се омладина, која је поменути закључак донела, у друштво „Преоднице“ организовала, — да је дакле друштво „Преодница“ иста она омладина, с том само разликом, што онда још не беше као друштво организована. А што можда један или двојица из омладине нису чланови „Преоднице“, то самој ствари нити шта доприноси, нити пак шкоди, јер ја и не могу никакво делити омладину од „Преоднице“, а оно омладинце, које је готово само онде на браник стати, где се треба показати као присталица једног или другог табора, а не имати крепке воље и здравог поноса у сложено заједничко коло браће своје ухватити се, да и на мушком делу своју снагу искуша, немогу и несметом нигда сматрати за члана омладине србске, што је узданица народне своје.

На оно, што дописник вели, да је неупутно, одговарам, да ми нешто јавност „Матице Србске“ ради, него себе и свога позива ради, што га као делови уједињене омладине србске у своје народу имамо.

Брат дописник доказује и то, да закључак „Преоднице“ смета грађанима свеучилишта, да добију књижевну — научно друштво на свеучилишту. То не стоји, јер ми подпуно уважавамо оне разлоге, који говоре, да је пуно такво друштво на свеучилишту, и сваки ће грађанин те раде подупирати, — само неможемо допустити, да се цвет, који је у нашим грудма разцветео, за туђ калпак задене, а то је име и с овим скопчани кредит „Преоднице“, који нигда не може са свеучилишта имати онога упула у народу, кога данас има, и ког још и више треба да добије.

Напоследку прети брат дописник, да ниједан свеучилишни грађанин, који је лањску молбеницу са свеучилишта подписао, неће хтети сад ову нову подписати. Но ако што на задату реч и на србско поштење држати треба, то напомињем истој браћи, да су јавно у „Преодници“ изразили, да се већини покорављују, а да је одиста знатна већина била, нека свет суд из ових бројева — 28 гласова било је зато да се иште

јавност, а само један једини против, 7 чланова пак уздржали су се од гласања.

Они рече, да се вели да не само они, који лане молбеницу са свеучилишта подписаше, него да и ниједан свестан члан омладине неће нову молбеницу подписати, — учинио је брат дописник погрешку против јавне части, што монопол свести под закуп узима, и зато држимо за излишно на то му и одговорити, већ остављамо србском свету, да пресуди, ко има право, или они, који имају на ум одлуке са скупштине уједињене омладине, или пак они, који се на те одлуке не обзирају и који и самој тој скупштини законити основ одричу.

Држим, да сам казао, што је требало, и желим да на овом прође, а брата дописника молио би, да овакве ствари доноси на оно место, где се одма прешити могу, а то је у само друштво, јер држим овај начин за више братски, него икоји други. Миша Димитријевић.

ИЗВЕШТАЈ

о раду друштва „Данице“ у Вел. Керешу.

На Вел. Керешком лицеју обично је најмање Срба слушаоца, али ове године састасмо се преко обичаја више, него што је икад било. Како се у већем броју видесмо, беше нам главна тежња, да се у друштину ујединимо. О том се поче одма равнородно радити, и почем су неке мале препреке с пута уклоњене, састали смо се на нову годину, да друштвена правила поставимо.

Ја ћу укратко напоменути досадашњи рад ове друштине, да би га и оне омладинске задруге, које с „Даницом“ у писменој савези нестоје, а и цео читајући српски свет видети могао.

1. састанак 1. јан. За привременог председника буде изабран Леонт Лујановић, и одреди се одбор који ће за друштину правила саставити.

2. саст. 7. јан. Читају се састављена правила, која цела друштину прима. Затим се приступи бирању часника. По захвали Лујановића, изабра друштину за председника и благајнића Ђ. Ј. Славнића, а за тајника и књижићара Р. Телечког. — Бирају се дописничари: за „Преодницу“ и карловачку омладину, Ђ. А. Јовановић, за „Вилу“ и „Тишеву“, П. Бибић за „Слободу“ и „Слогу“, Ј. Димитријевић.

3. саст. 14. јан. Ђ. А. Јовановић чита своју песму „Мирисо сам.“ Узима на оцену П. Бибића. — Ђ. Ј. Славнић чита своју песму „Венац.“ Узима на оцену Ђ. А. Јовановића.

4. саст. 21. јан. П. Бибић чита оцену на песму Ђ. А. Јовановића „Мирисо сам.“ — Ђ. А. Јовановић чита оцену на песму Ђ. Ј. Славнића „Венац.“ — Ђ. А. Јовановић чита своју песму „Роду.“ Узима је на оцену Р. Телечки. — Ђ. Ј. Славнић чита своју песму „Уздисај за драгом.“ Узима је на оцену Ђ. А. Јовановића.

5. саст. 29. јан. П. Бибић чита своју песму „Неверница.“ Узима је на оцену Ђ. А. Јовановића. — Ђ. А. Јовановић чита своју песму „Само браћо моја.“ Узима на оцену Ј. Димитријевића. — Р. Телечки чита оцену на песму Ђ. А. Јовановића „Роду.“ — Ђ. А. Јовановић чита оцену на песму Ђ. Ј. Славнића „Уздисај за драгом.“ — Ђ. Ј. Славнић чита своју песму „Када луце моје пева.“ Узима на оцену Р. Телечки.

6. саст. 5. фебр. П. Бибић декламује песму „Напред у бој, у бој“ од ... — Р. Телечки чита превод из Шилера „Из расправе о ликурговом и солоновом законодавству.“ — Ђ. А. Јовановић чита своју песму „Слепи бабо и снаха му.“ Узима на оцену Ј. Димитријевића. — Ђ. Ј. Славнић чита једну песму из Хајне-а, а другу изворну „На рукама“ Узима је на оцену Ђ. А. Јовановића. — Р. Телечки чита оцену на песму Ђ. Ј. Славнића „Када луце моје пева.“

7. саст. (ванредан) 8. фебр. У овом се закључило, да се на позив „Преодница“ путем брзојава поздраву у Берлину др. Ранке, писаоц историје српске револуције, који је 8. фебр. 50-годишњицу свога доктората славио.

8. саст. 20. фебр. Ђ. Голуб чита своју песму „На Косову.“ Узима је на оцену А. Лујановића. — Ђ. Ј. Славнић чита посрбљену новелу „Из мога дневника 1-во добродошло писмо.“ — Ђ. Јовановић чита оцену на песму П. Бибића „Неверница.“ — Ј. Димитријевић чита оцену на песме Ђ. А. Јовановића „Само браћо моја“ и „Слепи бабо и снаха му.“ — Ђ. А. Јовановић чита оцену на песме Ђ. Ј. Славнића „Из Хајне-а“ и „На рукама.“ — Р. Телечки чита продужење свога превода „Из расправе о ликурговом и солоновом законодавству.“

9. саст. (ванредан) 23. фебр. Тајник чита пвештаје о раду „Слоге“ и „Тишеваца.“

10. саст. 26. фебр. Ђ. Голуб декламује „Смрт најке Југовића.“ — Лујановић чита оцену на песму Ђ. Голуба „На Косову.“

У Вел. Керешу 1. марта 1867.

Р. Телечки,

ДОПИСИ.

Г. К. Митровица, 21. фебр. Ево и трећом беседом, која је била 19. о. м. у читаоачкој дворани, показа наша омладина да више свега просвети народа тежи.

Дворана у којој се беседа давала, па и саме побочне собе биле су дуким пуле србског света; шта више, неколико породица морале су се кући вратити, почем више места небеше. Свака одпевана песма праћена је бурним одобравањем од стране слушаоца; неке су се морале и по два пута певати. Г. Коста Милутиновић лепо и подуже нам је предавао, како је наше место, прозвано некад Сирмиум, од старине па до данашњег доба било. Г. Јован Поповић декламовао је на обште задовољство: „Србски народ и његова судбина.“ Имамо одјати особиту хвалу госпођицама, које су сугледале, а нарочито што су се на први позив као праве Србинке суделовање на беседи примиле. Гђе М. Деметровић и Е. Ковач њиновом увертиром из опере „Норма“ посве, су задовољше слушаоце а гђица Х. Клубучар њену позивату вештину на гласовиру показала је својом „Лепом Српкињом“ од Лефлера из милостивни србски мелодија.

Затим је одпочела играња с колом, која је као облично у таковој прилици сва срца разиграла.

Овадашња војена свирка забављала нас је с избором наши песама, ради чега имамо њеном управитељу г. Перлу јавно благодарати.

Као леп доказ колико се код нас тежи, да се општој цели одговори, можемо јавити, да су на истој беседи били и осморича браће наше граничара.

Дође нам одобрење од војног министарства, да смо образовани као јавна „српско-црквена печачка друштину“ са уставом; на то одобрење смо две године дана очекивали.

Досадашњи красан рад те друштине задовољава сваког, који је пратио њен напредак, а од сад ће, акобогда, све и боље бити; омладина наша сва је одушевљена за очување и развјетак свега што је лепо, истинито, поштено и узвишено у србском роду.

С. У Нађфали 16. фебруара. Надам се, да ће сваком брату Србину мило бити кад чује, да се наша мала општина, која једва до 800 душа Срба броји, и усамљена је од осталог Српства, да се та општина живо заузима за народну ствар. Прошле недеље држали су овадњи ђаци српске школе у општинском дому беседу у корист српском позорштину. Ја несам у стању описати добру вољу, којом се ова српчад одликује у свему што припада поносу србском. Беседа се одпоче са песмом „Ја побо сужден крај дола“; за тим декламовао је млада Српкиња Хр. Станојевић, са чувством и на опште задовољство: „Глас Српкиње“ даље се певало „Ој Славни“ и декламовало је јаце Ник. Станорадов „Урош и Мрњачевић.“ „Невером не зва“ што се на захтевање двапут одпева, и „Спомени Вјдова дана“ од С. П. што је вешто говорио Ђак Мита Гранатирич; све је то са највећим одушевљењем примљено од публике. После се певало „Лаку ноћ“ и беседила је гђица Јул. Јовановић „Иванска ноћ“ од Суб. На леписм заузимању њеном беше јој одзив: бурно одобравање и „живила!“ Сад је дошао гајаш и уз њега певало је лик. нар. песму: „Сви су сви.“ Кака бурна одзва најбоше, свак Србин лако представити може. За овим је говорио Ђак Гавр. Вулини „Муса и Марко“ и на последку се одпева „Ево деснице.“ Беседа је закључена са ваљаним ставом Стеве Целовића „Како можемо напредовати“ то је читао један члан целокупне омладине. После беседе следовала је играња. Том приликом биле су наздравице свим србским родољубима, и целокупној српској омладини, пред саму зору тек разиђосмо се. Највеће признање заслужују г. парох З. Јокић, А. Пандуровић, учитељ и честити кнез општински Рада Воштинаров. Неможе ми се на по, а да не изјавим благодарност свима онима, који се и из околних места потрудише и на ову беседу дођоше, фала им.

Ево вам и имена оних родољуба о нашој беседи поднеше прилоге на српско позорште.

Г. Г. Исидор Шпадић, намјестник 1 фор. Никодим Миоковић 1 фор. Арсеније Стојановић 1 фор. Јустић Јовановић 1 фор. Сава Јаков 1 фор. Мењхарт Густав, чин. из Сарајеве 1 фор. Парох Кетцелски Јос. Крајинковић 1 фор. Парох Нађфал. З. Јокић 2 фор. Анош Јос. бел. нађ. 1 фор. Јов. Ритих надз. добара 1 фор. Гђица Јрма Ритих 1 фор. Марија Милановић из Нађ. 1 фор. Јулија Михајловић бележи. Фејлачки 1 фое. 50 в. Јосиф Телери лежник из Ловрина 1 фор. Кајзер бивши бележи. из Секулића 1 фор. Подручани Андор машин. 1 фох. Боншур Бела писар 1 фор. Милановић Младен писар 1 фор. Клаубер Сам. трг. 1 фор. Свет. Шићаревић кројач 40 нов. Алексијевић учитељ кетцељ. 30 нов. Милвој икушеник безд. 70 нов. Никола Ђак из Безд. 3 нов. Кауфман, арендаш из Секулића 60 в.

Аустрија.

Из архиве ратног министарства у Бечу украдена је војничка мапа од Влашке и Молдаве, која се из 100—120 комада састојала, коју су аустр. официри смислили за време осаде у Влашкој у кримском рату, и која је 80,000 дуката стала; од те мапе дала је Аустрија Романској копију за 20,000 дук. Украдена је приликом пренашања архиве за време пруског рата.

Стране земље.

НЕМАЧКА. При већању о целини устава који је предложен за северо-немачки савез савезничкој скупштини у Берлину, (види 20 бр. „Заставе“) беседили су 45 члана; 29 од тих беху за предлог, а 16 противу предлога. Међу беседницима, познати либералац Твестен, хоће суштствене измене у предлогу; он иште да савезничка скупштина има право да промотри буџет, и да се северна Немачка подигне до уставне савезничке државе. Са погледом на замршено стање Европе, он пристаје, да се одобри нека округла сума за време докле се савезничка војска неби преобразила и по уставу уредила. Беседник Валдек захтева, да се уведу уједињена, одговорна, усредсређена (централна) власт, и да се скупштини више власти остави. Посланик Хановерски Мигел, изјавио се за предлог устава, и уверава да би за утврђење савезничке дужаве био готов жртвовати све, па и слободу (!) Члан католичке странке, Родер, омишље да је у предлогу устава показано мало пажње за Аустрију; „У Аустрији — говораше он — има такође Немаца, који ваља заштитавати, да неби подпали под Чехе и под Мађаре. — Консервативац Вагнер наваљује, да се прими предлог устава онакав, каква је, или бар са што мање измена, велећи, да би се тако постигле многе веће материјалне користи, него празним разговором о основним начелима или правима човека. — Висбаденски посланик Браун, изјављује да је народна јединга главној чему тежити треба. Он воли да се јужне немачке државе оставе себи самима, него да се трчи за њима ради удаљења у савез са северном Немачком. (То је са свију страна одобрено.) Он наваљује да се предлог прими, и доказује, да ће се уставом отворити Немачком народу стаза на којој ће народни дух имати за чим уславаћати се. По њему, данас је питање: колико најмање треба свака држава да жртвује од своје самосталности и права у обштој цели. — Гроф Бизмарк доказује, да савез мора бити

основан не на употребљењу силе противу народа верних својим обавезама, него на верности према уговорима закљученим од разних држава са Прусијом. Влада је готова да приступи свима могућим поправкама у предлогу устава. Он признаје, да је нужно неко прелазно стање, и да уређење савезничке војске има привремено зависити од гласа скупштине. Савез између јужне Немачке и северо-немачког савеза сад се спрема. У свима питањима која се тичу сваге и положаја Немачке север и југ биће сједињени. Он (Бизмарк) неверује, да ће скупштине посебних држава одбити дело на које се савезничка скупштина сагласи. „Радимо брзо то дело, рекао је он најпосле; поставио Немачку у седло — она ће одма умети јахати.“ — Стари хановерски министар Милхаузен био је пребацио Прусији, да је порушила уговор од Лангенсалца. Одбијајући то пребацивање Бизмарк је изјавио, да је хановерска влада била глупило интрига, и министар који неби употребио прилику да се збаци онака династија, кака беше у Хановеру, био би издјалик отаџбине. — Пруски посланик католичке странке, Малинкрот и Шлајдеи осуђиваху строго политику Прусије, велећи, да је Прусија изазвала последњират, и да право освојења нема у себи никакве моралне снаге, и поточе да је рат лично краљевину божије милости. — Гроф Бизмарк и министар Савињ и брањаву живо пруску владу. Бизмарк доказиваше, да распадање Немачке почиње од триумфа Ултрамонтанаца. — Саксонски посланици, Вигард и Хајбер, одулиру се предлогу устава, доказујући, да у њему нема никакве уставне гаранције. — Два друга саксонска посланика, Цемел и Геберт, као и посланик Бендигсен, говораху за предлог и изјавили су ваду, да ће се разни делови скупштине сагласити. — Гроф Бизмарк беседи, најпосле, противу оних, који се одулиру чланку устава о сталном и редовном ратном буџету. Он напомиње сукоб који је постојао између владе и народне скупштине у Прусији, и изјављује, да онај преображај војени, који је учинио да пруска војска побеђује на све стране, неби се никако постигао, да неко није имао смелости, да ради послове владе без обзира на закључења пруске скупштине у 1862. — Више позива скупштину да има поверења у намере владе, додајући да само они, који су поротни једанству Немачке могу одупрати се споменим параграфу устава. Он, даље, изјављује, да је неверство Аустрије у питању о полабским војводствама било узрок рату, који је ипак сретно свршен, ослобођењем Немачке од туђинског господарства. Скупштине разних савезничких држава немогу се заиста противити закључењима савезничке скупштине. Он нежели да се оснује уједињена држава, већ жели само да се утврди савез северне Немачке. Даље су говорили за предлог устава: Мекленбуршки посланици Проши и Ок, и гроф Бетуз и Хук; а против предлога: саксонски посланик Шафрат, и хановерански Грумбрехт.

Јавилисмо у предидућем броју нашега листа, како је закључена већа о предлогу устава у целини. 6. о. м. одпочела се већа о појединим чланцима. Први чланак гласи о области савеза. Ту су Пољаци и поднели протест противу приседењења Пољске области северном савезу. — Гроф Бизмарк изјављује, да се тај протест неуспрљава противу северо-немачког савеза, него противу једине пруске државе, и по томе ваља да иде пред пруску скупштину, а не савезничку. Даље вели, да посланици Пољски вису од својих бирача овлашћени на протест, почем је већина пруско-пољског народа задовољна са својим стањем, нарочито сељаци; само су плећити и попови немарни. Он доказује из званичних извештаја, да су попови претили онима, који бирају немачке посланике. „Није ми милити више о обновљењу Пољске, рекао је најпосле Бизмарк, велики део некадашњег пољског народа неће ни да чује о томе. Нека би и Пољски посланици са северо-немачким савезом с руком у руци корачали.“ — Дански посланици поднели су протест противу приседењења северног Шлезвига са северним савезом. — Бизмарк одговара: само аустријски цар има по уговору право, да захтева гласање у Шлезвигу. За Прусију је свеједно, да ли неколики дански беседели Шлезвигови Данској или Прусији предају. Граница ће се повући као што интерес Прусије ишту. Део који ће се уступити, био би свакојак мањи, него што у Коенхагену мисле. Најпре је нужна расправа са Аустријом, што се тиче финансијских одношаја војводства. Остварење северног савеза неможе за тим чекати. — Посланик дрездански, Шрив, хоће да се одношаји Луксембурга и Лимбурга спомену у предлогу устава. — Бизмарк се радује да може клевете новинарске у том погледу оборити. Промјана није никад Холандији грозила. Пре рата било је кратка објаснења са Холандијом, почем је Луксембург био на страни пруских противника. Споразумело се да се избегавају мала непријатељства. Луксембург, као и Лимбург неће да уђу у северни савез, Прусија неће их принуђавати; иначе би изазвала европско питање. У даљем разлогу Бизмарк побја зебњу, као да би се јужна Немачка хтела сјединити са којом страном земљом. Одношаји јужне Немачке према северној Немачкој ујемчени су уговором по закључењу мира. — Затим се гласало. Предлог Карловица, да се ограничи право на уступку и право посланства савезничких владоца, одбачен је; чланак устава о области савеза, са знатном већином примљен.

ФРАНЦУСКА. У беседи којом је Тјер, у седници законодавног тела од 2. т. м., развео питање о спољашњој политици Француске (в бр. 20 „Заставе“ за о. г.) рекао је он међу осталим:

Господе, питање које имам да поставим министрима, тиче се положаја Европе, Француске посебно у одношају према Европи. — Положај Европе кобан је. (Беседник напомиње да наше ратно спремање и оружање свију европских држава, да би доказао кобност положаја, па наставља) Положај је кобан, и по мом наштењу никад још није био каква је данас. Узрок је данашњим тегобама у лажним појмовима, који се од неколико година распростиру што се тиче европске политике. У друго време кад се једна држава подизаше у Европи тако да грозиле независности других, одма јој се ставио на пут велики доказ европске равнотеже. Тако се противустало Шпанску под Карлом V, кад је, господарећи над Немачком, тежила да свуда рашири своју владу; тако се противустало и Лудовику XIV, који је враћао друге дворове својом гордошћу, и узнемиравао их својим предузећима; тако се противустало у последњем веку Инглиској, која није хтела признати неутралну заставу; даље, Наполеону, кад прелећаше Европу онако брзим кораком; и најпосле, тако смо ми противустали Русији, кад је требало разорити велику установу Севастопољ. — А данас, у очима наших реформатора тај доказ смешан је. Стара Европа, вели он, крха се са свију страна; на што говорити о равнотежи усред развалина? Ја то немогу да разумем. Равнотежа Европе није положај, него је начело; то је интерес свију народа да се одулиру интересу једнога јединог (Одобравање). — У Европи види се државе младе и славољубиве које настају, и теже да се пове-

